

דַּרְשֵׁתִי קִרְבָּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת כי תבוא, תשפ"ו

מאה קללות – מה עושים?

בפרשה שלנו יש הרבה קללות: צ"ח קללות ועוד שתיים, מאה קללות. כל האחרונים עומדים ושואלים מה עושים כדי להיפטר מהקללות.

אז יש כמה עניינים. אחד הדברים שראיתי, זה שהתורה נתנה הקדמה. לפני שהתורה הביאה את כל הקללות, התורה כתבה מצוה. מה המצווה שלפני כן? מצות ביכורים. איזה יופי.

מצוות ביכורים – חיטה אחת

מצוות ביכורים מדאורייתא, איך היא נראית? אדם לוקח מגש – זהב, כסף, נחושת, מה הוא שם על המגש? חיטה אחת. מדאורייתא חיטה אחת מספיק. מה חיטה? חיטה, עוטף אותה בניילון, אנשים באים מצלמים, מה יש לראות פה? מחפשים לראות – יש חיטה אחת, זה מה שיש. או תאנה אחת, רימון אחד. וואי, זו המצוה מדאורייתא.

עם זה אתה עולה מצפת עד ירושלים, שבועיים ברגל. אתה יודע איזה פחד זה? אתה מגיע לירושלים – אנשי ירושלים לא עומדים בפני אף אחד. אפילו יעבור גדול ישראל – לא עומדים. למה? כי צריך שיהיה "כיבוד ללא חיסרון כיס". אבל פה, כשמגיעים עולי הרגל, כולם עומדים לכבודם: אחינו בית ישראל, בואכם לשלום! וואי, זו מצוות ביכורים, זה משהו רציני.

בת קול המבטיחה חיים

ואז אתה מביא את הביכורים. נו, מה? מה המצווה הגדולה הזאת? לא רק זה – זו המצווה היחידה בהיסטוריה שיוצאת בת קול משמיים ומכריזה עליך: אתה תזכה לחיות עד שנה הבאה, ויהי רצון שאתה תזכה שנה הבאה לבוא לפה עוד פעם ולהביא את הביכורים.

בשום מצוה לא תמצא. מה שלא תשקיע – לא תמצא בשום מקום משהו שייתן לך הבטחה לעוד יומיים. אתה לא תמצא. המשך חכמה כותב, עוד שמי שמביא ביכורים מעורר על עצמו י"ג מידות של רחמים. וואי! בביכורים אחד – איזה עולמות זה עושה, על תאנה אחת שהבאת. פלא פלאים. ממש מבהיל.

תאנה אחת מול עשרים וארבעה אלף שקלים

עכשיו אני שואל: יש בן אדם נותן מעשרות כל חודש. ניקח דוגמה: הוא נגיד מרוויח עשרת אלפים שקל. אז הוא נותן כל חודש אלף שקל. שום בת קול לא יוצאת ואומרת "יהי רצון שתזכה שגם חודש הבא תיתן" – אין כזו בת קול. ואם הוא נותן חומש, אלפיים שקל. במשך שנה שלמה הוא נתן עשרים וארבעה אלף שקל, ושום בת קול לא יצאה לו ומבטיחה לו שיזכה שנה הבאה לחיות. והבן אדם הזה הביא תאנה אחת. כמה עולה תאנה היום? אם אני מגזים – שני שקלים. שלושה, נגיד. אני לא מבין! שלושה שקלים. מה זה עשה שם בשמיים? זה עשה רעש, שיצאה בת קול מהשמיים ומבטיחה לו: יהי רצון שתזכה ששנה הבאה אתה תבוא לפה עוד פעם. איזה דבר גדול, אני אומר לכם, נורא עד מאוד.

התשובה: בן אדם שיודע להכיר טובה

מה התשובה של זה? בן אדם שיודע להכיר טובה – נתנו לך עץ תאנים, רימונים, לא משנה מה, נתנו לך ענבים, ואתה יודע להכיר טובה על מה שעשו לך. בן אדם שיודע להכיר טובה – החשבון איתו אחרת.

בן אדם שעושה ומשקיע במצוות – לא מכיר טובה. אני משקיע, למה? כי אני עובד השם. בזה אני מקיים את המצווה שלי. אבל כל מצות הביכורים, מה כל המטרה שלה? להכיר טובה.

על הכרת הטוב יש לך הבטחה מאלוקים. איזה דבר גדול זה, לדעת להכיר טובה, לומר תודה – יקר מאוד.

כמה יש להכיר טובה על שנה שעברה

אנחנו עומדים פחות משבועיים, עד סוף שנת תשפ"ג. ברוך השם, אני רואה כולם פה חיים, נושמים – סימן שבראש השנה שעבר, ברוך השם כולם נחתמו לחיים טובים ולשלום. כמה צריכים להכיר טובה על זה.

פעם זה היה מובן מאלי, היום זה לא מובן מאלי כלל. יש כל יום, עשרות חולים חדשים במחלה, כל יום. כמה תאונות דרכים יש, פחד פחדים. כמה אנשים מתים, השם ישמור. מה זה מת? זה הלכה משפחה. זה לא "מת". נמחקה משפחה. הלכה.

אחד אומר: פצוץ קשה. מה זה פצוץ קשה? איזה נורא זה. מי יודע כמה זמן בן אדם לוקח לו להשתקם. זה משהו לא פשוט בכלל. פה בצפת, היה איזה בן אדם פה בכביש החדש (עדיין קוראים לזה 'כביש חדש') עשה תאונת דרכים,

ומההדף שעשה בתאונת הדרכים הלכו לו שתי העיניים. איזה פחד זה, השם ירחם. מפחיד מה שקורה היום. ובן אדם חושב: טוב, פצוץ קשה. מה זה פצוץ? זה נגמרו לו החיים.

ובן אדם ברוך השם עבר שנה שלמה. הרמת עיניים למעלה לשמיים, אמרת תודה רבה. אתה יכול לקיים הרבה מצוות – שום מצוה לא משפיעה כמו זה בשמיים. אבל בן אדם שיודע להכיר טובה על מה שאלוקים עשה לו – זה דבר שלא ניתן לתיאור. אני אומר לכם, זה דבר כזה גדול שאי אפשר לתאר אותו.

"כל זמן שהנשמה בקרבי" – מה היית ממשיך?

כל שנה אנחנו מזכירים, ותמיד זה נחמד. אם אנשי כנסת הגדולה היו נותנים לנו לרשום בסידור את הנוסח "אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה בראתה, אתה יצרתה" וכולי וכולי. "כל זמן שהנשמה בקרבי..." – שלוש נקודות. עכשיו תמשיך אתה לרשום. מה היית ממשיך?

בוא נגיד בעברית שלנו: "כל זמן שאני חי, מה אני אמור לעשות?", זהו, זאת השאלה. עכשיו, יש פה דף כזה גדול, תמלא. מה אתה חושב שאלוקים רוצה ממך לעשות כל זמן שאתה חי? "כל זמן שהנשמה בקרבי..." – מה עושים? לומדים תורה, מה השאלה. משהו אחר? מקיימים מצוות, מרבים זכויות. אבל זה לא מה שרשמנו! אנשי כנסת הגדולה – אני מאמין שהם אנשים שלמדו תורה, ידעו מה זו תורה, ידעו מה זה מצוות, ידעו מה זה זכויות. ובכל אופן לא רשמו את זה.

המפתח הכללי – "מודה אני לפניך"

אז מה עושים? "כל זמן שהנשמה בקרבי – מודה אני לפניך". למה? כי אתה יודע, יש כל מיני מפתחות: יש מפתח של לימוד תורה, מפתח של זכויות, מפתח של המצוות, אנשי כנסת הגדולה רוצים את המאסטר. לא רוצים את המפתחות הפרטיים. אתה יודע מה יגרום לך ללמוד תורה? מה יגרום לך להיות שקוע בעבודה? "מודה אני לפניך".

אם תדע להודות, אתה תדע להיות גם עבד של השם. אתה תהיה עבד של השם אמיתי אם אתה באמת יודע להודות. ממילא, אוטומטית, כבר המצוות, הלימוד תורה, הזכויות – כבר הכל יהיה ממילא.

לא רק זה, זה גם פותח לבן אדם את כל השערים. וזה – התורה נתנה הקדמה לפני כל הצ"ח קללות: אפשר לבטל את כל הצ"ח קללות על ידי שבן אדם ידע להודות.

המסילת ישרים: התרופה החזקה ביותר נגד היצר

עוד דבר שרציתי להזכיר, מה שכותב הרמח"ל בעל המסילת ישרים (בספרו 'דרך עץ החיים'). הבאתי את הדף לפה – זה בשביל חודש אלול, נשאר לנו עוד קצת זמן.

אני מאמין שכל בן אדם מחפש איזו עצה, איזו תרופה, איזה משהו בשביל לעבוד את השם, לנצח את היצר הרע, יותר עבודת השם, יותר טובה. כל אחד, אני מאמין, חושב על זה. כותב הרמח"ל: "זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר".

לא אני אומר את זה – הרמח"ל, שאמר עליו הגאון מוילנא שאם הוא היה חי, היה הולך חמישים קילומטר ברגל לשמוע שיחה ממנו. והוא כותב לך: יש לי תרופה הכי חזקה והכי מועילה נגד היצר. וואי, איזה דבר גדול זה.

כותב הרב, "שצריך לחשוב מחשבת ממש" [איזו מחשבה?] "מה הוא. למה בא לעולם. או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ומה יהיה סוף כל ענייניו".

מי אני? למה באתי לעולם?

המילים האלו שבן אדם חושב על עצמו: למה אני חי? דבר ראשון, מי אני בכלל? כותב פה הרב דן סגל: מי אני? וכי אני סתם גוף? לא, אני נשמה, חלק אלוה ממעל. תגיד לי, למה באתי לעולם בכלל?

עכשיו בעוד שבועיים בורא עולם מחלק חיים לכל בן אדם. תגיד לי, למה אתה חי? אם בן אדם חושב על זה באמת – זו התרופה הכי חזקה שיכולה להיות. אנחנו בדור שרגילים לזרום, ולפעמים גם אין לנו תשובות. יש הרבה שאלות, שפתאום בן אדם יושב עם עצמו ושואל את עצמו: למה אני חי? ואין תשובה למה הוא חי. יש לו כל מיני תירוצים כאלו, אבל באמת אין לו תשובה על מה הוא חי.

זה דבר כזה, שפתאום בן אדם מהפך את עצמו מקצה לקצה. על מה? על המחשבות האלו שבן אדם חושב.

כמה דקות ביום של חשבון נפש

כותב הרב דן סגל: הדרך הטובה היא לייחד בכל יום כמה דקות, שיהיה לאדם זמן שיהיה עם עצמו, לחשוב קצת חשבון נפש. כמה דקות: איפה הוא נמצא ומה מצבו, האם מעשיו הם על הדרך הישרה או לא. והחשוב ביותר – שיתבונן בתכלית החיים. זה החשוב ביותר. מה תכלית החיים שלי? הנהגה זו מולידה פירות רבים וטובים בנוגע לכל שטחי החיים וניצול החיים, וכן בנוגע לדברים שבין אדם לחברו.

המחשבות האלו, כמה דקות ביום שכן אדם חושב על תכלית החיים שלו, למה הוא בא לעולם, מה מבקש ממנו בורא עולם, הדברים הפשוטים האלו, מי הוא בכלל – זו התרופה הגדולה והחזקה ביותר שאפשר להמציא נגד היצר.

ואנחנו לא חושבים. נוסעים, זורמים. היצר הרע לא ייתן לך אפילו דקה אחת לחשוב, לעצור: למה אני מבקש חיים? כשיגיע ראש השנה אני מבקש לחיות – תגיד לי למה לחיות? מה זה חיים? מה התכלית של החיים שלי? למה, למה, מה התכלית של החיים האלו? המחשבות האלו זה הדבר שמוליד הכי הרבה פירות. פתאום בן אדם מתהפך מקצה לקצה.

הרא"ש: הבתולה והמלאכים – מזלו של חודש אלול

אנחנו כל פעם מזכירים את מה שאמר הרא"ש בסוף פרשת בראשית (ו, ב. פירוש הרא"ש), שבאו מלאכים לאותה בתולה – ואמרו לה: בואי תעשי איתנו עבירות. מה אמרה להם? אה, זה לא פייר: לכם יש כנפיים, אתם תעשו עבירות תברחו לי. נו מה? אם תתנו לי את הכנפיים שלכם, אני מוכנה לעשות עבירות.

מה עשו המלאכים? נתנו לה את הכנפיים, לאותה בתולה. מה עשתה הבתולה הזאת? עלתה עם הכנפיים לפני כיסא הכבוד, עד מלך מלכי המלכים: ריבונו של עולם, המלאכים רצו לחטוא איתי, לא רציתי, באתי עד לפניך.

מה עשה בורא עולם? לקח את הבתולה, קבע אותה בתוך גלגל המזלות. באיזה מזל? חודש אלול. בחודש אלול קבע אותה. למה? כדי ללמד אותנו כוחה של התגברות.

התגברות לשני הכיוונים

מה העבודה בחודש אלול? לדעת להתגבר משני הכיוונים: להתגבר לא לעשות עבירות, ולהתגבר לעשות מצוות. יש בן אדם: היום אין לי חשק ללמוד. נכון, אז היום תתגבר ותלמד. בדרך כלל אנחנו תמיד לוקחים את ההתגברות על הצד השלילי – תתגבר, אל תעשה עבירות. יש גם צד שני, חיובי: נכון, אין לי חשק – תתגבר, תעשה מצוות. וההתגברות הזאת יקרה מאוד מאוד בעיני השם. לא יקרה בדיעבד – מאוד יקרה.

הבאתי שני מכתבים, קראנו אותם פעם אחת פה, הם מאוד מאוד מחזקים, מאוד.

המכתב הראשון: השל"ה הקדוש – העקדה, ויש "כל שכן"

אחד זה מהשל"ה הקדוש. אני אומר לכם, אתם לא מאמינים שזה כתוב. פרשת וירא, דרך חיים תוכחות מוסר. נורא. אמרתי, אני אביא כתוב, כדי שתאמינו לי.

כותב השל"ה, (אות מ"ב): **"העקדה – ילמוד אדם מוסר וימסור נפשו על קדושת השם יתברך"** – שאדם ילמד מהעקדה. יודע מה זו עקדה? איזה פחד זה! אני רק רוצה שכן אדם יתבונן בזה בחיים שלו. יש לו איזה ילד שהוא אוהב אותו מאוד, מת עליו. תאר לך שיום אחד מתגלה אליך אלוקים – אתה יודע, פה, הר ג'רמק, אתה מכיר את הר ג'רמק למעלה? הר של מירון – קח אותו למעלה, שחט אותו. מה אתה אומר? תגיד לי, מה אתה אומר? פחד פחדים! אני אומר לך, זה מפחיד!

בן אדם חושב: אברהם אבינו, יאללה, שישחט את יצחק, זה לא הבן שלי, שילך, אותו זה לא מעניין. קרב את זה אליך! תחשוב שזה הבן שלך, שאתה אוהב אותו מאוד. אתה לוקח אותו, שניכם עולים לבד, עולים עד למעלה. קשור אותו, קח סכין. אתה יודע, זה לרעוד, לרעוד. אם אתה מתבונן באמת – זה לרעוד, כפשוטו. כי אם אתה חי כביכול את המציאות הזאת – אני אומר לכם, זה ממש לרעוד.

ומזה, אומר השל"ה, תלמד מוסר, תלמד מאברהם אבינו שימסור את נפשו על קדושת שמו יתברך. ומה? ממשיך השל"ה: "ומכל שכן"! שמעתם? יש כאן קל וחומר. מהעקדה – מהדבר הגדול שאין גדול ממנו, לפני תקיעת שופר, עת שערי רחמים להיפתח, עת שערי רצון, אין משהו אחר – מזה עצמו לומד השל"ה קל וחומר. ולאן מגיע הקל וחומר הזה? מה זה ה'כל שכן'?

"ומכל שכן שימסור אבר מאבריו, או שבירת איזו תאוה, כגון לעמוד בהשכמה לתורה ולתפילה, או לשבור שאר תענוגים, וכן שיחה בטלה וכיוצא בזה, יבטל רצונו מפני רצון המקום".

שמעתם את השל"ה הקדוש הזה? אני אומר לכם, זה עכשיו בכלל לרעוד.

בכלל! מה זה ה'כל שכן'? שכן אדם בא לו לספר איזו בדיחה בכולל, בא לו לדבר עם החבר שלו, אפילו בלי בדיחה, והוא אומר: לא, עכשיו אני לומד. וואי! אתה מכיר את העקדה? מהעקדה הוא לומד – עליך, על הבדיחה הזאת! זה ה'כל שכן'. איזה פחד זה, אני לא מאמין. כל אחד יסתכל בשל"ה, אני אומר לכם זה מפחיד, השל"ה הזה מפחיד מאוד, השל"ה הזה. זה השל"ה.

המכתב השני: רבי ירוחם ממיר – מעשה אחד שנעשה בצער

והבאתי גם כן מרבי ירוחם ממיר ("דעת חכמה ומוסר" חלק ג', מאמר פ"ט): **"יוצא לנו מזה, לראות שכל הצלחת האדם תלויה בעניינים הקשים שהם נגד רצונו"**.

כל ההצלחה של הבן אדם, איפה היא עומדת? במה שכן אדם אין לו חשק לעשות, ומתגבר ועושה [או להיפך, רוצה ולא עושה]. וממשיך: **"ואם יניח אדם על המאזניים את כל המעשים הטובים שנעשו בעולם"** – שמעת מה זה? קח את כל התפילין שכל האנשים הניחו ממש רבנו עד היום, ואת כל הסוכה ותקיעת שופר, תשים הכל בכף מאזניים – **"אבל אלו נעשו בלי צער"**. אתה יודע איך זה נקרא בשפה שלנו? בן אדם זורם, הוא לא מרגיש ניסיון בזה, נוסע. **"ובכף השנייה יניח מעשה אחד שנעשה בצער קטן – יכריע זה את כל מעשיו הטובים. וזה יסוד גדול"**.

איזה פחד זה. אני אומר לכם, זה מפחיד מאוד. בן אדם חושב: מה ישלמו לי על התפילין שאני מניח? על התפילין לא ישלמו לי הרבה. למה? כי שום בן אדם לא מגיע בבוקר "אין לי חשק לתפילין, לא בא לי, אני לא רוצה". זה נקרא בשפה שלנו, בן אדם זורם עם עצמו. נוח לו עם זה, הוא נוסע. אין לו אפילו התמודדות.

אבל אני רואה אותו עכשיו לומד, מתשע עד אחת. אני יכול להתחיל מתשע עד אחת עשרה, איך שהוא אני נוסע. מאחת עשרה – תשמע, צריך קפה. לא, לא, אין קפה. תתגבר, אין הפעם. בשנים עשרה – וואי וואי וואי, איזה מדרגות אלו! אני אומר לכם, תנסו את זה, זה עובד. בן אדם מרגיש כזו עלייה, לא ניתן לתיאור, מה שכן אדם יכול לזכות בעלייה אחת, בהתגברות אחת. וזו כל המטרה של חודש אלול.

רבי שלומק'ה מזוועהיל: "מה הבאת?"

רבי שלומק'ה מזוועהיל אומר, שכשבן אדם יגיע למעלה בשמיים, ישאלו אותו: היית למטה, תגיד, מה הבאת? זו השאלה.

אם יגיד: מה זה מה הבאתי? אני את הגמרא למדתי, הבאתי תורה! – יפתחו לו את שערי גן עדן, יראו לו כל צדיקים לומדים: מה התורה שלך שווה בכלל? תראה כמה יש פה תורה.

אם יגיד: הבאתי יראת שמיים! יראת שמיים? יראו לו נהר דינור. נהר של אש. מה זה נהר? זה לא נחל עמוד, זה נהר ענק שכולו אש. ממה זה עשוי? ממה שהמלאכים מרימים את כיסא הכבוד, מהפחד, מיראת השמיים שיש להם, יוצאת מהם זיעה של החיות, זה כמו לבה. כל זה יוצא – ממה זה יוצא? מיראת שמיים זה יוצא. מה, אתה מביא יראת שמיים? פה מלא יראת שמיים יש פה.

מה אתה יכול להביא? רק התגברות. התגברות אני יכול להביא. למה? כי שמה בשמיים אין התגברות. שמה כולם 'רובוטים'. שמה אף אחד לא יכול להגיד "היום לא בא לי". אין דבר כזה "היום לא, לא נראה לי היום, לא מצב הרוח שלי לא מתאים". אין דבר כזה בשמיים. כולם עובדים שמה, זו מכונה

אם תביא התגברות הפשוטה ביותר, כמו שאמר רבי ירוחם ממיר – תביא מעשה אחד קטן שנעשה בצער. אתה יודע איזה מדרגות אלו? זה עוקף את כל המעשים הטובים שנעשו בכל העולם.

ואם אתה קורא בעזרת השם לפני תקיעת שופר "עת שערי רצון" – יש שמה את העקדה. תדע, יש גם כל שכן, יש. שאם בן אדם יודע לעצור באמצע שיחה בטלה: לא, הפעם אני לא מדבר. יש כל שכן מהעקדה. לקום בבוקר מוקדם. יש כל שכן בן אדם ששובר תענוגים – זה דבר שלא ניתן לתיאור.

סיכום

זו העבודה שלנו בחודש אלול. אני מסכם את הדברים.

דיברנו להודות להשם – כמה ההודאה פותחת את כל השערים. בן אדם מסיר מעצמו את כל הצ"ח קללות.

דיברנו גם כן, שהתרופה החזקה ביותר בעולם נגד היצר הרע, זה שכן אדם עושה חשבון נפש כמה דקות ביום: מה תכלית החיים שלי? מה אני בכלל? מה השם רוצה ממני?

והדבר האחרון – שכן אדם ידע שהתגברות אחת בשמיים, כל כך זו עוצמה שלא ניתן לתיאור.

והשם יעזרנו על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.